

OBJAVA I PREDSTAVLJANJE IZVJEŠĆA EUROPSKI OKOLIŠ, STANJE I IZGLEDI 2020. (THE EUROPEAN ENVIRONMENT, STATE AND OUTLOOK 2020. - SOER 2020.)

4. prosinca 2019., Kuća Europe, Vijeće Europske unije, Brisel

dr. sc. Ivana Gudelj, znanstvena suradnica

Jedna od važnijih zadaća Europske agencije za okoliš (*European Environment Agency - EEA*) je objava izvješća o stanju, kretanjima i nadolazećim izgledima u području okoliša svakih pet godina. Ta se izvješća izrađuju od 1995. godine te pružaju informacije za potrebe provedbe i razvoja ekoloških politika EU-a.

Izvješće *Europski okoliš stanje i izgledi 2020. (European Environment - State and Outlook 2020. - SOER 2020.)* je šesto u nizu od objavljenih izvješća. Ono nudi pouzdan, znanstveno utemeljen uvid u to kako je potrebno odgovoriti na ogromne i složene ekološke izazove s kojima se susrećemo, poput klimatskih promjena, gubitka biološke raznolikosti te zagađenja zraka i vode.

SOER 2020. je pripremljen u suradnji s Europskom mrežom za informiranje i promatranje okoliša (*European Environment Information and Observation Network - EIONET*). Temelji se na ekspertizi vodećih stručnjaka i znanstvenika iz područja zaštite okoliša iz svih zemalja članica EU i šest zemalja suradnica.

Prilikom objave i predstavljanja Izvješća u Kući Europe, Vijeća Europske unije u Bruxellesu, moderator Peter Woodward je ukazao kako je ključna poruka Izvješća da

je stanje okoliša u Europi na prekretnici te postoji veoma uski spektar mogućnosti da bi se u sljedećem desetljeću u dostatnoj mjeri intenzivirale mjere zaštite prirode, umanjio utjecaj klimatskih promjena i radikalno smanjila potrošnja prirodnih resursa. Izvješće, po mišljenju Woodwarda, jasno ukazuje da su dosadašnje postupne promjene dovele do napretka u nekim područjima, ali ni približno dovoljno da bi se ispunili prethodni dugoročno zacrtani ciljevi.

Nemoguće je predvidjeti budućnost, no moguće ju je oblikovati. Mišljenje je izvršnog direktora Europske agencije za okoliš, Hansa Bruyninckxa, koji je prilikom predstavljanja Izvješća iznio uvjerenje da je ono pouzdan i pravodoban izvor podatkovnih spoznaja koji može poslužiti kao smjernica za konstruktivne rasprave o budućim politikama EU-a u području zaštite okoliša, ophođenja s klimatskim promjenama i pomoći u oblikovanju odgovora Europe na Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i postizanje ciljeva održivog razvoja.

Bruyninckx je istaknuo da je Izvješće strukturirano u četiri dijela. Analizama u dijelovima 1. – 3. istaknuto

Slika 1: Peter Woodward, neovisni profesionalni moderator i direktor Quest Associates na početku predstavljanja Izvješća *The European Environment - State and Outlook 2020*.

Slika 2: Hans Bruyninckx, izvršni direktor Eurpske agencije za okoliš i prezentator Izvješća *The European Environment - State and Outlook 2020*.

je pitanje postojanosti, razmjera i hitnosti koje zahtijeva pristup izazovima s kojima se Europa suočava. Ostvarenje SOER 2020. vizije održivosti EU-a do 2050. i dalje je moguće, no za to će biti potreban pomak u pogledu načina i razmjera djelovanja. To znači da je istodobno potrebno ojačati postojeće instrumente politike i nadograditi ih inovativnim novim pristupima upravljanju. Na temelju činjenica izloženih u Izvješću, u 4. dijelu utvrđena su najvažnija područja u kojima su potrebne mjere kako bi se omogućila tranzicija.

U odnosu na prethodna SOER izvješća primjetno je kako se trendovi u okolišu Europe nisu dostatno popravili. Naime, većina ciljeva nije postignuta, ali uz značajne dobro osmišljene i brze napore postoji mogućnost za ispunjenje dugoročno zacrtanih ciljeva do 2030. i 2050.

Osobito su loši rezultati zabilježeni u području zaštite i očuvanja biološke raznolikosti i prirode, gdje nije uočen gotovo nikakav napredak, što se u slučaju nepostizanja ciljeva do 2030. može odraziti i na daljnju degradaciju prirode te zagađenje zraka, vode i tla, a time i na dalekosežne negativne utjecaje na zdravlje i dobrobit ljudi.

Klimatske promjene, onečišćenje zraka sitnim česticama (*engl. particulate matters-PM*) u urbanim sredinama, te onečišćenje okoliša bukom koji značajno utječu na okoliš i zdravlje ljudi, također predstavljaju ozbiljan problem. Raste i zabrinutost zbog opasnih kemikalija i rizika koje one predstavljaju. Izgledi za smanjenje utjecaja štetnih okolišnih čimbenika na zdravlje poboljšali bi se zasigurno boljom integracijom politika za zaštitu okoliša i zdravstvenih politika. Europa je postigla velik napredak u pogledu resursne učinkovitosti i kruznoga gospodarstva donošenjem Paketa za kružno gospodarstvo. Međutim, najnoviji trendovi ukazuju na usporavanje napretka u područjima kao što su smanjenje emisija stakleničkih plinova, industrijskih emisija, stvaranja otpada, poboljšanja energetske učinkovitosti i povećanja zastupljenosti obnovljivih izvora energije. Aktualna dinamika napretka mora biti ubrzana, jer kao postojeća zasigurno neće biti dovoljna za postizanje ekoloških ciljeva do 2030. i 2050.

Nadalje je ukazano da Izvješće navodi sedam ključnih područja u kojima su potrebne odlučne mjere kako bi se Europa vratila na pravi put prema ostvarenju svojih ciljeva do 2030., odnosno 2050.;

- ostvariti neispunjeni potencijal postojećih politika zaštite okoliša, a cjelovita provedba postojećih politika u velikoj bi mjeri pridonijela tome da Europa ostvari svoje ciljeve u pogledu zadovoljavajućeg stanja okoliša do 2030.;
- prihvatiti održivost kao okvir za oblikovanje politika, razvijati dugoročne okvire politika s obvezujućim ciljevima, počevši od prehrambenog sustava, kemikalija i upotrebe zemljišta – potičući i usmjeravajući dosljedno djelovanje u svim područjima politike i društva;

- preuzeti vodeću ulogu u međunarodnim aktivnostima usmjerenima na postizanje održivosti, jer EU ima snažan diplomatski i gospodarski utjecaj koji može iskoristiti za promicanje donošenja ambicioznih sporazuma u područjima kao što su biološka raznolikost i resursna učinkovitost;
- poticati inovacije u cijelom društvu, jer promjena trenutačnog smjera uvelike će ovisiti o pojavi i širenju različitih oblika inovacija koje mogu potaknuti nove načine razmišljanja i života;
- povećati ulaganja i preusmjeriti financijski sektor na potporu održivim projektima i poduzećima, što zahtijeva ulaganje u budućnost upotrebom javnih sredstava u svrhu poticanja inovacija i rješenja utemeljenih na poštivanju načela prirode, nabavom resursa na održiv način i podrškom pogođenim sektorima i regijama – što također podrazumijeva uključivanje financijskog sektora u održiva ulaganja primjenom i nadogradnjom akcijskog plana EU-a za održivo financiranje;
- upravljati rizicima i osigurati društveno pravedan prijelaz kako bi se uspješno upravljalo tranzicijom prema održivim sustavima, jer društva će trebati prihvatiti potencijalne rizike i kompromise, iskoristiti potencijalne mogućnosti te osmisliti načine kako će ih usmjeravati. EU i nacionalne politike imaju ključnu ulogu u postizanju „pravednog prijelaza“ u kojem nitko neće ostati zapostavljen;
- proširiti znanja i vještine, što uključuje bolje razumijevanje sustava koji pokreću pritiske na okoliš, načina postizanja održivosti, obećavajućih inicijativa i prepreka promjenama, jer za snalaženje u svijetu koji se brzo mijenja potrebna je izgradnja sposobnosti koja će se postići ulaganjem u obrazovanje i vještine.

Zaključno, Bruyninckx je istaknuo da Europa mora biti predvodnik u globalnoj tranziciji prema zdravom okolišu u pravednom i održivom svijetu. Nadalje, smatra da bi ideja o Zelenom dogovoru, koja je istaknuta kao glavni prioritet političkih smjernica za sljedeću Europsku komisiju u razdoblju 2019. – 2024., mogla poslužiti kao izvrstan okvir za brzo i učinkovito djelovanje te pružiti sustavan način razmišljanja i inovacije potrebne za

Slika 3: Panel rasprava koja je uključila odgovor europskih političkih aktera na izvješće Europsko okruženje - stanje i izgledi 2020.

postizanje potrebne tranzicije i stvaranje budućnosti na koju svi možemo biti ponosni.

Laura Burke, direktorica Agencije za zaštitu okoliša Irske i predsjednica Upravnog vijeća Europske agencije za okoliš (EEA) pozdravila je objavljivanje ovog značajnog Izvješća rekavši kako je informiranje i rasprava o današnjim izazovima u području zaštite okoliša i tranziciji potrebnoj za suočavanje s klimatskim izazovima neophodno za osiguravanje budućeg prosperiteta. Ukazala je na potrebu shvaćanja da svojim emisijama u okoliš i eksploatacijom resursa, kako u Irskoj tako i u svim drugim zemljama, treba zaživjeti praksa življenja unutar granica prirodno dostupnih nam kapaciteta pročišćavanja i resursne raspoloživosti.

Burke je uvjerenja kako aktualno sveprisutna očekivanja građana da žive u zdravom okruženju moraju biti ispunjena, a to će zahtijevati ponovnu usredotočenost na provedbu učinkovitih EU i nacionalnih politika. Ne samo da moramo učiniti više, nego moramo i drugačije raditi, smatra Burke i ukazuje kako će nam tijekom sljedećeg desetljeća biti potrebni drugačiji odgovori i odzivi na globalne izazove okoliša i klime od onih koje smo prakticirali tijekom posljednjih 40 godina.

Nakon plodonosne rasprave, koju je vješto moderirao Peter Woodward, a kojoj su doprinos dali

Inga Rosinska, Terhi Lehtonen, Virginijus Sinkevičius Pascal Canfin, Emma Navarro i Joanne Drake, konstatirano je da Izvješće ukazuje na ohrabrujuće činjenice da imamo znanje, tehnologije i alate koji su nam potrebni kako bi ključni proizvodni i potrošački

sustavi, kao što su hrana, mobilnost i energija postali održivi, te apelira da naše buduće blagostanje i prosperitet ovise upravo o tom znanju, tehnologijama i našoj sposobnosti i odlučnosti da društveno djelovanje usmjerimo prema postizanju željenih promjena i kreiranju bolje budućnosti.

Ovo službeno objavljivanje i predstavljanje Izvješća u Kući Europe, Vijeća Europske unije u Briselu potaknuo je vrlo visoku razinu medijskog interesa, prisutnosti i komunikacijskog angažmana na mikro i makro razini, što je pomoglo razumijevanju SOER 2020. i širenju ekološke svijesti.

Iako predstavljanju Izvješća nije bio nazočan izvršni potpredsjednik Europske komisije, Frans Timmermans, povodom objave Izvješća je izjavio: *„Izvješće o stanju okoliša objavljeno je u savršenom trenutku kako bi nam dalo dodatni zamah koji nam je potreban dok započinjemo novi petogodišnji ciklus u Europskoj komisiji i dok se pripremamo za predstavljanje europskog Zelenog dogovora. U idućih pet godina uspostaviti ćemo uistinu transformativan program, uvesti nove čiste tehnologije, pomoći građanima da se prilagode novim mogućnostima zapošljavanja i industrijama koje se mijenjaju, Također ćemo se prebaciti na čišće i učinkovitije sustave mobilnosti te održiviju prehranu i poljoprivredu. Ako uspijemo u svom naumu, očekujemo višestruku korist za Europu i Europljane, a naše gospodarstvo i naš planet također će imati koristi. Ovo je izvanredan globalni izazov i jedinstvena prilika za Europu.“* ■